

طی چند دهه گذشته دنیای غرب شاهد پا نهادن خردهای کهن در فرهنگ‌های گوناگون به داخل مرزهای خود بوده است. ما با باورهایی از مکتب بودا، هندو یا طب چینی آشنا شده‌ایم و بسیاری از ما آنها را در مسیر رشد خود به کار گرفته‌ایم. در این کتاب ارزشمند، فریبا رفوگران بینشی از منبعی دیگر ارائه می‌دهد که بسیاری از ما - در غرب - با آن ناآشنا هستیم: تصوف، یا عرفان اسلامی-پارسی. از دل این مکتب، او به زیبایی سه دستبندی از انسان‌ها را براساس سه انگیزه اجتماعی؛ یعنی ثروت، شهرت و قدرت، همچنین سه نقش اجتماعی مهیاگر، یار و مدافع در جامعه انسانی ارائه می‌دهد. به دنبال توصیف‌های غنی و دقیق او، هر یک از ما می‌توانیم تیپ شخصیتی و ویژگی‌های بنیادی خود را بیابیم.

بخش فوق‌العاده این کتاب، مطرح کردن تقارن سه تیپ شخصیتی در تصوف پارسی با مکاتب معنوی دیگر است. رفوگران در پی شناخت خود از سیستم‌های عملی بودیسم، تانترا و چاکراهای هندو، نه تنها سه تیپ شخصیتی را برجسته ساخته؛ بلکه سیستمی پویا را کشف و عرضه کرده که در مورد این سه تیپ شخصیتی جنبه عملی پیدا می‌کند. این سیستم شامل سه مرحله زندگی، دلاوری و خداوندگاری است. از نکات قابل توجه کتاب این است که نویسنده هر یک از این سه شخصیت را از دیدگاه آنچه من در مکتب یونگ «نور و سایه» می‌خوانم، عرضه می‌کند. در تفکر غربی همه چیز را یا سفید می‌بینیم یا سیاه، یا خوب می‌انگاریم یا بد. به علاوه، میراث یهودی-مسیحی مان (میراثی که در غرب همواره بر ذهن همه ما با هر باوری که داشته باشیم، تأثیر می‌گذارد) به ما آموخته است که باید برای دست یافتن به کمال تلاش کنیم؛ آن هم کمالی خدای‌گونه و دست‌نیافتنی. در حالی که در تفکر غیر غربی، رشد و تعالی ادواری است و از پذیرش بیشتری نسبت به شرایط انسانی برخوردار است.

در نگاه اول، سه مرحله زندگی، دلاوری و خداوندگاری ما را به یاد سلسله‌مراتب نیازمندی نزد «آبراهام مازلو» می‌اندازد که در آن - با تأثیر از مراحل رشد نزد «اریکسون» و «پیاژه» - از مرحله خودمحوری و نیازمندی کودکی به مرحله موفقیت و پیروزی و در آخر به «بالاترین» ظرفیت آگاهی خود می‌رسیم. این سیر رشد اغلب مسیری یک‌طرفه و از پایین به بالا انگار شده است. همچنین گویی در ارتباط با جایگاه خود، یک فرد بر دیگری مزیت دارد. در حالی که رفوگران به ما نشان می‌دهد هر یک از این سه مرحله حاوی چالش‌ها و توانمندی‌های خاص خود است و در هر یک از این مراحل می‌توان یک زندگی ارزشمند داشت. این، به نظر من، یکی از جنبه‌های ویژه و قدرتمند در اندیشه نویسنده و در این کتاب است. در تانترا یوگا، رهرو بینشی خداوندگاران را دنبال می‌کند و این در فرهنگ و سنت یهودی-

مسیحی قابل تجسم نیست. در عین حال هنگامی که مانند نویسنده به این نکته می‌اندیشیم، متوجه یک نوع مسئولیت فردی می‌شویم؛ مسئولیتی که نه تنها هر یک از ما می‌بایست بشناسیم، بلکه باید با عمل کردن به آن، مانند هدیه‌ای ذاتی و ارزشمند عزیزش بداریم.

بسیاری از ما با تیپ‌شناسی‌های شخصیتی همچون شاخص شخصیتی «مایرز-بریگز» آشنا هستیم. بهترین تیپ‌شناسی‌ها بیشترین توصیف را عرضه می‌کنند، ما را متوجه انگیزه‌های رفتاری‌مان می‌سازند و نشان می‌دهند دیگران چه تجربه‌ای از ما دارند. همچنین از طریق آنها می‌آموزیم که تفاوت‌های ما با دیگران در کجاست. با این حال پس از قریب سی سال تجربه در مشاوره و مربیگری و استفاده مداوم از تیپ‌شناسی‌های بسیار، حس می‌کردم هنوز حلقه گم‌شده‌ای وجود دارد. احساس می‌کردم فراسوی علاقه شخصی و شاید هم قدری تنظیم رفتار، فضای دیگری وجود ندارد. صحت مطالب را باور داریم، اما مطمئن نیستیم چگونه می‌توانند در زندگی شخصی و معنوی ما مؤثر باشند. گاه نیز ممکن است احساس کنیم مورد دآوری فرهنگی که در آن زندگی می‌کنیم قرار داریم؛ برای مثال زمانی که برای استخدام مورد آزمون و ارزیابی قرار می‌گیریم به یک تیپ خاص ارزش بیشتری می‌دهند و قابلیت‌ها و توانایی‌های تیپ دیگر نادیده گرفته شده یا در حاشیه قرار می‌گیرد. سه نیروی توصیف‌شده در این کتاب؛ یعنی سه تیپ و سه مرحله شخصیتی، منظرگاه دیگری را در اختیار ما می‌گذارند؛ منظرگاهی که در آن بتوانیم خود را نه تنها آنگونه که هستیم، بلکه آنگونه که می‌توانیم باشیم، ببینیم. سیستم تیپ‌شناسی مطرح‌شده در این کتاب، چارچوبی رشدآفرین، عاری از دآوری و در صورت تمایل معنوی در اختیار قرار می‌دهد. فراتر از صرفاً توصیف، این چارچوب درک عملی و رشد شخصی را ممکن می‌سازد.

فریبا رفوگران عمیقاً به سیستمی که ارائه داده، اندیشیده و آن را تبدیل به کتابی قابل درک، روشن و خواندنی کرده که طیف بزرگی از خوانندگان می‌توانند با آن ارتباط برقرار کنند. این کتاب سهم بزرگی در یاری به کسانی دارد که مایلند از خود شناخت بهتری بیابند. همچنین کار حاضر برای کسانی که علاقه‌مند جنبه‌های عملی مکاتب عرفانی‌ای هستند که برای بسیاری هنوز ناشناخته‌اند و چندان از حلقه‌های محرمانه شاگرد و استادی بیرون نیامده‌اند، روشنگر است. توصیف روشن و محکم مفاهیم این کتاب برای درمانگران، مربیان، مشاوران و همیارانی که می‌خواهند در کار خود عمق و گسترش ایجاد کنند، ارزشمند خواهد بود.

دکتر شریل دیکیاننن

نویسنده کتاب

What's Important: Understanding and Working with Values Perspectives

توسان، آریزونا 2014